

РОЛЬ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ДІЛОВИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Маліванчук В. І.

DOI 10.37203/kibit.2019.42.04

УДК: 371.134:378.147

MALYVANCHUK V.
0000-0001-8337-2720
valia.malivanchuck@gmail.com

МАЛІВАНЧУК В. І.
0000-0001-8337-2720
valia.malivanchuck@gmail.com

Vinnitsa branch of Kiev Institute of Business and Technology

Вінницька філія Київського інституту бізнесу та технологій

Анотація. У статті з'ясовано роль сучасних освітніх технологій у формуванні ділових якостей студентів; висвітлено суть та основні вимоги до застосування методу проектів та кейс-методу в освітній діяльності; сформульовано педагогічні умови успішного формування ділових якостей студентів у закладі вищої освіти; зроблено висновки про педагогічну ефективність застосування сучасних освітніх технологій. Проведеною аналітичною роботою, доведено, що формування ділових якостей студентів – важливе та актуальне завдання педагогів вищої школи. Визначено зміст сучасних освітніх технологій.

Проаналізовано засоби та можливості методу проектів та кейс-методу, виявлено, що застосування даних методів стимулює та сприяє формуванню та розвитку ділових якостей студентів. Відзначено, що дані методи характеризується значним педагогічним ефектом, оскільки розвивають такі характеристики особистості, як здатність до аналізу і діагностики проблем, вміння чітко формулювати і висловлювати свою позицію, спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію. Вони формують у неї впевненості в собі, комунікабельність, креативність та багато інших особистісних якостей особистості.

Дослідженням було встановлено, що найбільш значущими діловими якостями особистості респонденти вважають: впевненість в собі, відповідальність, креативність, наполегливість, комунікабельність.

Визначено рівень сформованості ділових якостей студентів закладів вищої освіти: 30% студентів мають високий рівень сформованості ділових якостей, 35% – середній, і 35% – низький. Це означає, що 70% відсотків студентської молоді потребують формування та корекції особистісних ділових якостей. Визначено та теоретично обґрунтовано такі педагогічні умови формування ділових якостей студентів засобами сучасних освітніх технологій:

- реалізація комплексу традиційних та інноваційних форм і методів навчання зорієнтованих на формування ділових якостей особистості;
- створення позитивної мотивації студентів до формування ділових якостей, потреби у самовдосконаленні;
- впровадження системи знань про сучасні освітні технології як засобу формування ділових якостей особистості.

Ключові слова: формування ділових якостей, освітні технології, метод проектів, кейс-метод, педагогічні умови формування ділових якостей студентів.

Для цитування: Маліванчук В. І. Роль сучасних освітніх технологій у формуванні ділових якостей студентів. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2019. № 3 (42). С. 25-32
DOI 10.37203/kibit.2019.42.04

THE ROLE OF MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF STUDENTS' BUSINESS QUALITIES

Abstract. The role of modern educational technologies in formation of students' business qualities is explained in the article; the essence and basic requirements for the application of the project method and the case method in education are explained; pedagogical conditions for successful formation of students' business qualities in higher education institutions are formulated; the conclusions about the pedagogical effectiveness of the use of modern educational technologies have been made. Analytical work proved that the formation of students' business qualities is an important task for high school teachers. The content of modern educational technologies is determined.

The means and possibilities of the project method and the case method are analyzed, it is found that the use of these methods stimulates and promotes the formation and development of students' business qualities. It is noted that these methods are characterized by a significant pedagogical effect, as they develop such personal characteristics as the ability to analyze problems, the ability to formulate and express their position clearly, communicate, discuss, perceive and

evaluate information. They form self-confidence, communication skills, creativity and many other traits of personality. The survey found that the most important business qualities of the respondents consider themselves: self-confidence, responsibility, creativity, persistence, sociability.

The level of business qualities of students of higher education institutions is determined: 30% of students have high level of business qualities, 35% - average, and 35% - low. This means that 70% of the student population needs the formation and correction of personal business qualities. The following pedagogical conditions of formation of business qualities of students by means of modern educational technologies are defined and theoretically substantiated:

- implementation of a set of traditional and innovative forms and methods of training focused on the formation of business qualities of the individual;
- creation of positive motivation of students for formation of business qualities, need for self-improvement;
- introduction of the system of knowledge about modern educational technologies as a means of formation of business qualities of the individual.

Keywords: formation of business qualities, educational technologies, project method, case-study, pedagogical conditions of formation of business qualities of students.

Cite as: Malyvanchuk V. The Role of Modern Educational Technologies in The Formation of Students' Business Qualities. Herald of Kiev Institute of Business and Technology. 3 (42). 25-32
DOI 10.37203/kibit.2019.42.04

Постановка проблеми у загальному вигляді. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року передбачено побудову ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу, підготовку молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності, забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя [6]. Це свідчить про те, що одним із найважливіших завдань вищого навчального закладу є виховання особистості студента, збагаченої соціальним досвідом, здатної активно діяти на практиці, створення умов для доброзичливих, безконфліктних стосунків між всіма учасниками освітнього процесу.

Найбільшою проблемою з якою зустрічаються випускники закладів вищої освіти є – невміння застосувати теоретичні знання на практиці, нездатність до самореалізації в сучасному мінливому суспільстві. На думку Л. Мартинець, це зумовлено відсутністю якостей, що дозволяють вирішувати проблеми та завдання, які постають перед ними в житті. Слід зауважити, що і сучасний ринок праці зазнає змін. А це означає, що молодь навряд чи працюватиме на одному місці протягом усього життя, а отже, буде освоювати кілька професій та отримуватиме досвід з різних видів трудової діяльності. Отже, невизначеність майбутнього, нестабільність соціально-економічного, політичного розвитку держави вимагають від кожної людини таких якостей, які дозволяють не тільки пристосуватися до сьогодення, а допоможуть окреслити й чітко уявити власне майбутнє, активно долати життєві бар'єри [5].

Метою статті є визначення ролі сучасних освітніх технологій у формуванні ділових якостей студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему формування ділових якостей особистості підіймають в своїх працях філософи (В Андрущенко, Я. Безусяк, М. Бубер, Е. Бистрицький, І. Головащенко, Г. Гребеньков, І. Єрмаков Л. Сохань,), психологи (А. Адлер, Г. Айзек, Б. Ананьєва, Р. Кеттел, Р. Лейт, Д. Леонтєва, О. Леонтєв, Ч. Ломброзо, А. Маслоу, Г. Олпорт, Ф. Перлз, С. Рубінштейн, К. Юнг), педагоги (Д. Алфімов, Р. Дорогих, І. Зязюн, А. Макаренко, Л. Мартинець, К. Платонова, О. Савченко, Н. Скотна, О. Сорочинська, В. Сухомлинський, Н. Чабан, О. Щербаков, В. Ягоднікова).

Впровадження сучасних освітніх технологій висвітлено в працях Ш. Амонашвілі, В. Безпалько, В. Виготського, П. Гальперіна, Є. Ільїної, Г. Селевко, В. Шаталова та ін. Застосування окремих освітніх технологій описано в працях А. Алексюка, К. Баханова, Л. Глушок, П. Канищенка, Г. Ксензова, Н. Любчак, А. Новікова, Є. Полат, Н. Ребрик, О. Савченко, Ю. Сурміна, П. Хейгера, К. Чейпеля, Г. Шеремети, С. Шацький, В. Тименко.

На думку Л. Мартинець, ділова людина – це людина-професіонал у своїй сфері діяльності, яка здатна ставити мету й досягати її, працювати в команді, сполучати конструктивне, творче мислення з високоморальними людськими якостями для перетворення дійсності. Поняття «ділові якості особистості» дослідниця визначає як узагальнені, специфічні властивості особистості, які характеризують можливості особистісного потенціалу в суспільно-громадській, державно-політичній, виробничій сферах та обумовлюють успішність виховання будь-якої діяльності загалом [5].

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури дав нам змогу виокремити найбільш значущі ділові якості особистості: відповідальність, компетентність, комунікабельність, впевненість в собі, креативність, організаторські здібності, самовладання,

готовність до ризику, толерантність, ділова спрямованість.

Нами було проведено опитування серед науково-педагогічного та студентського колективу Вінницької філії приватного вищого навчального закладу Київського інституту бізнесу і технологій. Усього в опитуванні взяли участь 61 респондент. На думку опитаних найбільш значущими діловими якостями особистості є: відповідальність, комунікабельність, креативність, наполегливість, впевненість в собі.

Успішність формування ділових якостей особистості є особливо визначальним на етапі вибору та здобування професії. Заклад вищої освіти відіграє ключову роль у розвитку та становленні особистості. На сучасному етапі особливо актуальним є використання сучасних освітніх технологій для формування ділових якостей студентів.

Сучасні дослідники займають різні позиції при визначенні поняття «освітня технологія». Аналіз наукової літератури виявив основні підходи тлумачення даного терміну:

- освітня технологія як новий засіб навчання;
- освітня технологія як педагогічна система;
- освітня технологія як сукупність дій (система дій) чи діяльність;
- освітня технологія як проект (модель) навчально-виховного процесу;
- освітня технологія як галузь науки або педагогічного знання чи окрема наука.

В контексті нашого дослідження буде розглянуто саме перший підхід: освітня технологія як новий засіб навчання.

Поняття «освітні технології» трактується кількома сотнями різноваріантних визначень. Поряд з поняттям «освітні технології» використовуються також «педагогічні технології», «навчальні технології», «виховні технології», «інформаційно-комунікаційні технології», «соціально-виховні технології», «технології управління».

Освітні технології – є найширшим з наведених понять, воно включає педагогічні, до складу яких входять навчальні, виховні технології та технології управління. Освітніми технологіями є також наскрізні соціально-виховні та інформаційно-комунікаційні, які перетинають всі виділені групи технологій, використовуються у навчанні, вихованні (соціальному вихованні) та управлінні.

В сучасній науковій літературі спостерігається поліваріативність класифікацій педагогічних технологій, що відрізняються взятою за основу класифікаційною ознакою.

В закладах вищої освіти найчастіше використовуються такі технології навчання: кейс-метод, проблемне навчання, метод наукових досліджень, метод проектів, електронне навчання (E-learning), інтернет-технології, мультимедійні технології, метод ситуативних рольових ігор,

метод портфоліо, метод глосаріїв та квестів. В різних закладах віддається перевага одній із технологій або ж їх комбінуванню залежно від дисциплін чи програм підготовки.

На нашу думку, з метою формування ділових якостей студентів, найбільш доцільним є використання методу проектів та кейс-методу (Case Study).

Метод проектів виник в американській освітній системі наприкінці XIX ст.

Автор-розробником вважається - К. Баханов та ін. Існує багато варіантів представлення технології різними авторами (К. Баханов, В. Гузєєв, І. Єрмаков, О. Пехота, І. Чечель та ін). Однак за своєю суттю вони споріднені – виконують функцію засобу вирішення проблеми на основі свідомого прийняття суб'єктом мети проектною діяльністю (О. Мариновська). Технологічний концепт проектних технологій орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці.

Щодо класифікації проектів в науковій літературі проглядається поліваріантність. Варта уваги класифікація Є. Полат.

Типи проектів науковець виділяє на основі ключових типологічних ознак:

- 1) домінуюча діяльність:
  - дослідницькі;
  - пошукові;
  - творчі;
  - прикладні;
  - рольові;
  - інформаційні;
  - соціальні
- 2) предметно — змістова галузь знань:
  - монопроект;
  - міжпредметний проектна
- 3) характер координації проекту:
  - безпосередній (жорсткий, гнучкий);
  - опосередкований (імітує учасника проекту)
- 4) характер контактів:
  - серед учасників однієї групи, навчального закладу, міста, регіону, країни;
  - серед учасників різних країн світу
- 5) кількість учасників проекту:
  - особистісні;
  - парні;
  - групові
- 6) тривалість виконання проекту:
  - короткотермінові;
  - середньої тривалості;
  - довготривалі

Класифікація проектів за Н. Ребрик:

- практико-орієнтований;
- дослідницький;
- інформаційний;
- творчий;
- рольовий [8].

Науково-дослідницькі проекти можуть бути індивідуальні та групові.

Метод проектів як технологія у сучасних умовах трансформувалася у проектну систему організації навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань-проектів, зазначає К. Баханов. Так, робота над кожним проектом починається з конференції (зборів всієї групи, на якій студенти самі пропонували проекти. Цьому передують вступне слово викладача, у якому він у загальних рисах ознайомлює студентів із темою, яка вивчалася, та слухає пропозиції. Їх висувують окремі студенти або групи. Якщо виникає кілька пропозицій, то вони обговорюються й обирається найцікавіша. Після чого проект поділяється на кілька міні-проектів. Студенти розпочинають роботу щодо збирання необхідної інформації й визначення основних напрямків його аналізу. Наступним етапом є обробка інформації у великій групі й обговорення змісту й форми звіту. Останньою ланкою в проектній системі є підсумкова конференція, на якій звіт заслуховується й обговорюється.

Іншу модель проектного навчання, розробила І. Чечель. Технологічні етапи роботи над проектом:

Перший – початок (визначення теми, мети, завдань, формування робочих груп).

Другий – планування (аналіз проблеми, постановка завдань, уточнення інформації, синтез ідей, плани).

Третій – прийняття рішень (“мозковий штурм”, обговорення альтернатив, вибір оптимального варіанта).

Четвертий – виконання (робота з виконання проекту).

П’ятий – перевірка та оцінювання результатів (аналіз виконання проекту, з’ясування причин досягнень і невдач).

Шостий – захист (колективний аналіз діяльності).

Аналіз педагогічної літератури показав, що більшість дослідників виділяють наступні етапи проектного навчання:

- розробка проектного завдання;
- реалізація проекту;
- оформлення результатів;
- презентація і захист проекту;
- рефлексія.

Робота починається з того, що викладач разом зі студентом (або невеликою групою студентів) розглядає завдання проекту – ставиться мета, завдання і проблема, яку необхідно вирішити студенту. Вибір теми проектів у різних ситуаціях може бути різною. В одних випадках ця тематика може формуватися навчальним планом з певної дисципліни, висуватись викладачами з урахуванням навчальної ситуації з дисципліни і професійних інтересів, інтересів і здібностей студентів. Тематика проектів може бути запропонованою і самими студентами, з урахуванням

власних інтересів. Отримавши проект, студент підходить до етапу реалізації, який включає: проектування, на якому вивчається суть питання, аналізуються теоретичні положення та емпіричні факти, розробляється гіпотеза дослідження. Потім йде етап моделювання: побудова моделі процесу навчання, окремого заняття, при необхідності схематично моделюються психічні або особистісні якості студентів. Наступний етап конструювання: розробка цілей, відбір і структурування педагогічних засобів (зміст навчального матеріалу, форм і методів навчання та ін.). Закінчується виконання проекту етапом емпіричного дослідження: здійснюється розробка експерименту та інших дослідницьких форм, отриманням емпіричних даних з оцінкою і інтерпретацією результатів дослідження. На етапі оформлення результатів, в залежності від характеру проекту, можуть бути наступні форми: реферат, звіт про виконання проекту по раніше розробленій схемі; методичний чи навчальний посібник; рекомендації; курсова робота, дипломна робота та ін. Етап захисту проекту може проходити у різних формах (виступ керівника групи на засіданні кафедри, захист курсової чи дипломної роботи та ін.), але обов’язковою є вимога щодо підготовки презентаційних матеріалів, які дозволяють наочно продемонструвати аудиторії основні результати та хід роботи над проектом. Останній етап – рефлексія, припускає, що студенти які працюють над проектом, повинні провести аналіз власної діяльності (самоаналіз) над проектом з метою виявлення допущених помилок, їх причин і пошуку шляхів подальшого удосконалення дослідницької культури [3].

В своїй практиці, при викладанні природничих дисциплін у Вінницькій філії Київського інституту бізнесу і технологій, ми використовуємо технологію, описану Н. Любчак.

Вибір однієї із проектних практик залежить від специфіки завдань, які вирішуватимуться. Учені доходять висновку, що проект як шлях пізнання в дії за своєю суттю є творчою діяльністю. Вона є проблемною за формою відкриття нових знань, практичною – за сферою їхнього застосування, інтелектуально насиченою – за змістом, суб’єктно смисловою – за вектором мисленнєвої діяльності [3].

Проектна діяльність сьогодні – найперспективніша складова освітнього процесу, тому що створює умови для саморозвитку й самореалізації, формує всі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні,

політичні й соціальні. Отже, структура проекту така: проблема → проектування → пошук інформації → продукт → презентація → упорядкування портфоліо.

Структура практико-орієнтованого проекту (прикладного) має бути ретельно продумана, зі

сценарієм діяльності учасників та розподілом обов'язків. Прикладні проекти мають на меті створення певного продукту, який у контексті підготовки майбутніх фахівців повинен відображати реалії майбутньої роботи. Творчі проекти можуть передбачати створення будь-якого творчого продукту (театральної постановки, фільму, мультфільму тощо). З результатами індивідуального дослідницького проекту студенти мають можливість виступити з повідомленнями та доповідями під час проведення студентських наукових семінарів.

Н. Любчак відзначає, що проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Таким чином, суть проектної технології – стимулювати інтерес студентів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка включає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючи відповідний їх баланс на кожному етапі навчання [3].

Для досягнення потрібної мети викладачам необхідно не лише розумітися в структурі проектного навчання, а й чітко дотримуватись певних вимог.

Е. Полат формулює наступні вимоги до використання методу проектів, як педагогічної технології:

1. Наявність вагомої в дослідницькому, творчому плані проблеми/задачі, що вимагає інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її вирішення;

2. Практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачуваних результатів (наприклад, доповідь, випуск газети та ін.);

3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів;

4. Структуризація змістовної частини проекту (з вказівкою поетапних результатів);

5. Використання дослідницьких методів; визначення проблеми, висунування гіпотези її вирішення, обговорення методів дослідження і шляхів оформлення кінцевих результатів, збір, систематизація і аналіз отриманих даних, підведення висновків, оформлення результатів, їх презентація; коригування, висновки (використання у ході спільного дослідження методу «мозкової атаки», «круглого столу», статистичних методів та ін.) [8].

За А. Новіковим вимоги до проектної діяльності наступні:

1. Суспільно-корисна значимість проекту, ринкова вартість і наявність певних споживачів;

2. Проекти повинні бути посильні для студентів але відрізнятися високим рівнем складності, отриманий продукт (матеріальний чи духовний) повинен бути високої якості, міри досконалості;

3. Формулювання проекту в найзагальнішому вигляді: активне застосування теоретичних знань зі сторони студентів, а також додаткове залучення наукової, додаткової та іншої літератури; економічних розрахунків, самостійної розробки проекту продукту, технології його отримання, плану дій з реалізації з врахуванням можливостей.

4. Наявність можливості колективної виробничої діяльності, а також включення їх в виробничі та наукові колективи [7].

Н. Любчак, порівнявши ці дві групи вимог до технології проектного навчання зауважує, що вони не протирічать один одному, а, навпаки, взаємодоповнюють. Так, А. Новіков акцентує увагу на таких вимогах, як ринкова цінність проекту, наявність реальних споживачів, а також посильність для студентів і можливість здійснення колективної виробничої діяльності в складі трудових (виробничих, наукових та ін.) колективів. Ці вимоги важливі, оскільки таким чином можна створити необхідні умови для того, щоб студенти могли придбати, по-перше, досвід діяльності, по-друге – навички поведінки в процесі рішення важливих задач і проблем [7].

Отже, метод проектів завжди пропонує вирішення будь-якої проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого - інтеграцію знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. Результати виконаних проектів мають бути конкретними: якщо це теоретична проблема, то конкретно вирішена, якщо практична - результат, готовий до впровадження на практиці.

На думку Н. Любчак, робота над проектом - інноваційна за своєю сутністю: вимагає від студентів застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, компонувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися.

Відзначає науковець і позитивні зміни для сучасного викладача, що застосовує метод проектів. А саме: дозволяє сформулювати спеціальні інноваційні вміння, які необхідні в умовах оновлення організації виховного процесу сучасної вищої школи. До таких вмінь ми відносимо: вміння, пов'язані із розвитком інтересу, вміння, що розвиваються в різних видах діяльності, вміння вибирати вид діяльності, що приносить користь особистості, вміння підготуватися до практичних дій, здійснювати діяльність на практиці, дослідити умови практичної діяльності, встановити особисте ставлення до практичної діяльності та суспільно-корисну цінність від

практичної проектної діяльності, оцінити рівень зростання особистісних якостей від практичної діяльності для розвитку особистості.

Л. Мартинець стверджує, що у проектній діяльності студент знаходиться у постійному саморозвитку, стає суб'єктом власного життя. А педагог є найважливішим ресурсом, від інтелекту та професіоналізму якого залежить якість формування й виховання особистості студента.

Розглянемо сутність та особливості застосування кейс-методу (case-study). Виникнення кейс-методу пов'язується з Гарвардським університетом.

Кейс-метод, або метод кейс-стаді - детальне дослідження окремого випадку, що належить до деякого класу феноменів. Термін «кейс-стаді» (case study) буквально перекладається з англійської мови як вивчення випадку. Тому «Міжнародний словник Вебстера» (Webster's Third International Dictionary) визначає цей метод як інтенсивний аналіз індивідуального випадку, що ставить акцент на факторах розвитку відносно навколишнього середовища [12].

Це один із найбільш поширених методів навчання у вищій школі, який також називають методом аналізу ситуацій. Навчання на основі кейс-методу - це цілеспрямований процес, побудований на всебічному аналізі представлених ситуацій, обговоренні під час відкритих дискусій проблем кейсів і виробленні навичок прийняття рішень. Відмінною рисою кейс-методу є створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя, яка пов'язана з майбутньою професією студентів, і не містить ні аналізу, ні готових рішень, ні висновків. Проблемне навчання (problem-based, inquiry based learning), як вважають К. Чейпелл та П. Хейгер (С. Chappell, P. Hager), є ефективним способом розвитку творчих навичок, критичного мислення, навичок розв'язання нових проблемних ситуацій за допомогою раніше набутих знань [11].

Метод базується на описі будь-якої проблеми чи ситуації: учасники обговорень змушені приймати рішення та давати рекомендації стосовно розв'язання певного завдання. Текст, який лежить в основі, представляє реальну ситуацію, певну проблему й стимулює студентів розвивати проблемно-пошукову діяльність, оскільки вони аналізують ситуацію й пропонують відповідні дії. У процесі обговорення студенти закріплюють необхідну термінологію через комплекс завдань. Вправи на креативне мислення сприяють тому, що студенти використовують власний досвід та спостереження для розв'язання певної проблеми. Цей метод допомагає наблизити навчальний процес до реальних умов, сприяє розвиткові говоріння, комунікабельності загалом, стимулює до читання та засвоєння додаткового автентичного матеріалу з теми.

Варіантом кейс-технології є метод ситуативних рольових ігор (Role play). Їхнім теоретичним

підґрунтям є тлумачення кейс-методу як ділової гри в мініатюрі, оскільки він поєднує професійну діяльність з ігровою і є різновидом інтерактивного навчання. Цей метод застосовується з метою формування в студентів умінь приймати рішення в конкретній ситуації, навичок поведінки у великих і малих групах, конструктивної взаємодії, розв'язання конфліктів, що сприяє адекватному сприйняттю себе та інших учасників ділової ситуації [2].

Ю. Сурмін вважає, що кейс-метод не можна автоматично впровадити в практику вітчизняного навчання. Це потребує вжиття спеціальних організаційних заходів адміністраціями вишів, професійної підготовки викладачів, формування віртуальних викладацьких університетів і громадських організацій, що сприятимуть упровадженню кейс-методик.

Дослідник наголошує, що для впровадження аналізу ситуацій в практику навчання необхідне розв'язання таких проблем:

1. Перекваліфікація викладачів в аспекті подолання психологічних бар'єрів, вироблення умінь і навичок побудови і використання кейсів.

2. Забезпечення навчально-методичною літературою як розробників кейсів, так і викладачів, що застосовують їх у навчальному процесі.

3. Формування в навчальних закладах спочатку банків кейсів з основних дисциплін, а потім і їх бібліотеки, а також організація обміну кейсами.

4. Застосування комплексного підходу до вибору форм і методів навчання з метою створення привабливої для студентів структури практичної підготовки.

5. Формування творчих колективів з розробки та адаптації навчальних кейсів.

6. Міждисциплінарна і міжкафедральна узгодженість інтерактивних форм навчання.

7. Підвищення педагогічної майстерності викладачів, отримання ними навичок і формування стилю поведінки тренера-інструктора.

8. Проведення науково-методичних конференцій, тренінгів з питань розробки кейсів та організації навчання шляхом їх використання.

9. Вивчення передового зарубіжного та вітчизняного досвіду розробки та використання кейсів.

10. Істотне стимулювання діяльності з конструювання кейсів, активізації комунікації у цій сфері фахівців [10].

Цікавою для нашого дослідження є кореляція між якостями особистості і кейс-методом Ю. Сурміна [10].

На жаль, впровадження сучасних освітніх технологій з метою формування ділових якостей студентів у закладах вищої освіти часто має поодинокий безсистемний характер. На нашу думку, для максимальної ефективності вирішення цієї проблеми мають бути спеціально

Якості фахівця	Їх характеристика	Вплив методу аналізу ситуацій на їх формування
Здатність приймати рішення	Вміння розробляти та приймати модель конкретних дій	Зіставлення і оцінка переваг та недоліків різних ситуацій, виділення логіки розвитку ситуації
Спроможність до навчання	Здатність до пошуку нових знань, опанування умінь і навичок самоорганізувати своє навчання	Постійний пошук нової інформації під час аналізу ситуації, особливо в процесі її розвитку
Системне мислення	Здатність до цілісного сприйняття об'єктів в їх структурно-функціональних характеристиках	Всебічне осмислення ситуації, її системний аналіз
Самостійність та ініціативність	Уміння індивідуально виробляти і активно реалізувати рішення	Висока індивідуальна активність у ситуаціях невизначеності
Готовність до змін і гнучкість	Бажання і здатність швидко орієнтуватися в ситуації, що змінилася, адаптуватися до нових умов	Вироблення моделі поведінки в постійно змінюваних ситуаціях аналізу
Комерційна ділова орієнтація	Установка на продуктивну діяльність щодо досягнення практичного результату	Постійний пошук відповіді відносно отримання практичного результату в певній ситуації
Вміння працювати з інформацією	Здатність шукати інформацію, аналізувати її, переводити з однієї форми в іншу	Постійний пошук, виділення, класифікація, групування, аналіз і подання інформації
Наполегливість та цілеспрямованість	Уміння відстоювати свою точку зору, перемогти у дискусії з партнерами	Уміння аргументувати і відстоювати свою точку зору
Комунікативні можливості	Володіння словом і немовними засобами спілкування, уміння вступати в контакт	Постійні висловлювання своєї позиції, вміння слухати і розуміти співрозмовника
Здатність до між-особистих контактів	Здатність справляти сприятливе враження на партнера по взаємодії	Постійне прагнення справити хороше враження на викладача та інших студентів
Проблемність мислення	Здатність бачити проблеми	Пошук проблеми і визначення її основних характеристик
Конструктивність	Здатність виробляти моделі вирішення проблем	Пошук шляхів розв'язання проблеми з допомогою кейс-методу
Етичність	Володіння етичними нормами і навичками етичної поведінки в умовах колективної взаємодії	Постійна колективна взаємодія, конкуренція

створені на рівні адміністрації вишів педагогічні умови. А саме:

- реалізація комплексу традиційних та інноваційних форм і методів навчання зорієнтованих на формування ділових якостей особистості;
- створення позитивної мотивації студентів до формування ділових якостей, потреби у самовдосконаленні;
- впровадження системи знань про сучасні освітні технології як засобу формування ділових якостей особистості.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Проаналізувавши засоби та можливості методу проектів, ми можемо зробити висновок, що застосування даного методу стимулює та сприяє формуванню та розвитку ділових якостей студентів. Кейс-метод також характеризується значним педагогічним ефектом, оскільки розвиває такі кваліфікаційні характеристики особистості, як здатність до аналізу і діагностики проблем, вміння чітко формулювати і висловлювати свою позицію, спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію, яка надходить у вербальній і невербальній формах. В деякому сенсі цей метод сприяє формуванню професійних та особистісних властивостей людини. Він формує у неї почуття впевненості в собі, сприяє подоланню

зайвої боязкості або надмірної самовпевненості на думку Ю. Сурміна.

Отже, застосування кейс - методу у закладах вищої освіти сприяє розвитку ділових якостей студентів.

Освітній процес закладу вищої освіти має сприяти формуванню та розвитку ділових якостей студентів, що забезпечить вміння застосувати теоретичні знання на практиці, здатність до самореалізації в сучасному суспільстві. Для виконання цього важливого для вищої школи завдання потрібно створювати відповідні педагогічні умови, активно впроваджувати сучасні освітні технології.

Перспективою подальших розвідок у цьому напрямі є розробка навчальних комплексів, рекомендацій щодо формування ділових якостей студентів, а також розробка моделі випускника-ділової особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2000. 160 с.
2. Глушок Л. М. Сучасні педагогічні технології професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в початкових класах. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2014. Вип. 42(1). С.147-151.

3. Любчак Н. М. Проектні технології: сутність та особливості використання у навчальному процесі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2014. Вип. 122. С. 144-150.

4. Мариновська О. Науково-методичний супровід освітніх інновацій. Освітні інновації та передовий педагогічний досвід в закладах освіти Івано-Франківської області : наук.-метод. зб. Упоряд. : З. Болюк, Р. Зуб'як, О. Мариновська та ін. ; за заг. ред. Болюк З., Мариновської О., Зуб'яка Р. Івано-Франківськ : ОШПО, 2007. С. 84–125.

5. Мартинець Л. А. Управління формуванням ділових якостей учнів старшої школи. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 252 с.

6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show /344/2013>.

7. Новіков А. М., Новіков Д. А. Методологія. М. : Синтег, 2007. С. 668

8. Полат Е.С., Петров А., Бухаркина М., Моисеева Что такое. М.: Открытый урок. 2004. № 5-6. С. 10-17.

9. Ребрик Н., Децик Г. Проектна діяльність як форма організації наукового знання учнівської молоді. Ужгород: Гражда, 2012. 136 с.

10. Сурмін Ю.П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2015. № 2. С. 19-28. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_5.

11. Chappell C. S. Problem-Based Learning and Competency Development. Australian Journal of Teacher Education. 1995. Vol. 20, Iss. 1. P. 1–7. Access mode : <http://www.ro.ecu.edu.au/ajte/vol20/iss1/1>.

12. Research Methods – Case Studies. Webster's Third International Dictionary. Режим доступу : <http://www.spsu.edu/cs/classes/cs6023/cs610cas/html>.

REFERENCES

1. Bahanov K. (2000) Innovacijni sistemi, tehnologiji ta modeli navchannya istoriyi v shkoli: Monograf. Zaporizhzhya: Prosvita.

2. Glushok L. M. (2014) Suchasni pedagogichni tehnologiyi profesijnoyi pidgotovki majbutnih uchiteliv anglijskoyi movi v pochatkovih klasah.// Naukovi zapiski Vinnickogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Mihajla Kocyubinskogo. Seriya : Pedagogika i psihologiya. Vip. 42(1). S.147-151.

3. Lyubchak N. M. (2014) Proektni tehnologiyi: sutnist ta osoblivosti vikoristannya u navchalnomu procesi. Visnik Chernigivskogo nacionalnogo pedagogichnogo universitetu. Seriya : Pedagogichni nauki. Vip. 122. S. 144-150.

4. Marinovska O. (2007) Naukovo-metodichnij suprovid osvitnih innovacij. Osvitni innovaciyi ta peredovij pedagogichnij dosvid v zakladah osviti Ivano-Frankivskoyi oblasti: nauk.-metod. zb. Ivano-Frankivsk. OIPPO. S. 84–125.

5. Martinec L. A. (2014) Upravlinnya formuvannam dilovih yakostej uchniv starshoyi shkoli. Vinnicya: Nilan-LTD.

6. Nacionalna strategiya rozvitku osviti v Ukrayini na period do 2021 roku Available at: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show /344/2013>.

7. Novikov A. M. (2007) Metodologiya. Moskva: Sinteg. S. 668

8. Polat E.S. (2004) Chto takoe projekt. Moskva. Otkrytyj urok. № 5-6. S. 10-17.

9. Rebrik N. (2012) Proektna diyalnist yak forma organizaciyi naukovogo znannya uchnivskoyi molodi . Uzhgorod. Grazhda.

10. Surmin Yu.P. (2015) Kejs-metod: stanovlennya ta rozvitok v Ukrayini. Visnik Nacionalnoyi akademiyi derzhavnogo upravlinnya pri Prezidentovi Ukrayini. № 2. -S. 19-28. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_5.

11. Chappell C. S. (1995) Problem-Based Learning and Competency Development. Australian Journal of Teacher Education. Vol. 20, Iss. 1. P. 1–7. Available at: <http://www.ro.ecu.edu.au/ajte/vol20/iss1/1>.

12. Research Methods – Case Studies. Webster's Third International Dictionary. Available at: <http://www.spsu.edu/cs/classes/cs6023/cs610cas/html>.